

PROPRIETATEA MĂNĂSTIREASCĂ DIN ȚINUTUL SUCEAVA ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE (sec. XIV-XVIII)

Ioan Scripcariuc

Proprietatea funciară a fost în evul mediu temeiul de organizare a instituțiilor statului. Specifică multor țări din răsăritul Europei a fost lipsa unei autorități economice și politice deosebite a proprietarilor, independente de instituția centrală. Cu sprijinul acesteia din urmă, în Țările Române domeniile mănăstirești s-au afirmat ca modele de organizare și funcționare. În relație esențială cu statul, această evoluție este pusă în valoare de numeroase documente, începând cu secolul al XIV-lea până chiar la reformarea din secolul al XIX-lea și cu influențele externe din ultimele două secole.

Sub semnul unei ideologii autocrate, afirmația lui Dimitrie Cantemir: "odinioară întreaga Moldovă, de când a fost ea întemeiată de Dragoș, nu a fost decât patrimoniul domnului"¹, prezentă de altfel cu diferite nuanțe la toți domnii, conjugată cu observația că: "s-a îndătinat obiceiul că, dacă domnul sau vre-un boier vrea să întemeieze vre-o mănăstire el este dator să-și împartă averea în mod egal între mănăstire și copiii lui și să dea mănăstirii tot atât cât lasă fiecăruia dintre fii"², explică în parte atitudinea domniei asupra evoluției domeniului mănăstiresc. De altfel, mai trebuie amintit că potrivit nomocanoanelor bizantine și a obiceiului, aplicate în vechiul drept românesc, orice danie către o mănăstire acorda privilegiul de înscriere în pomelnicul ctitorilor cu câștigurile spirituale implicate de acesta într-o epocă dominată de ordinea creștină. De la realitatea daniilor domnești pe seama mănăstirilor, atestată de numeroase documente, tradiția cronicărească mai amintește că Alexandru cel Bun "făcut-au două sfinte mănăstiri mari în Moldova: Bistrița și Moldovița și li-au îndzăstrat cu multe sate, cu vecini și cu hăleștie și cu veșminte scumpe pe înlontru și cu odoare"³. Alexandru cel Bun poate fi considerat prin organizarea dată statului un adevărat ctitor de țară "dăător de legi și datini" alături de Bogdan I-ul și Petru I Mușatinul, în fapt împlinind un program ctitoricesc inițiat fără îndoială de aceștia din urmă. Prin conexiunea cu Bizanțul, Alexandru cel Bun înscrie însă Țara Moldovei mai puternic într-un sistem autocrat și de construcție spirituală.

Legenda despre începuturile proprietății în Moldova era vie la 1817 când într-o anafora a Divanului domnesc se scria: "Dragoș n-a descălecat pământul Moldovei pustiu" iar domnești au fost de la început "locurile pustii... braniștile și locurile târgurilor"⁴.

Era o perioadă când numeroase procese evidențiau o criză juridică și fiscală care afecta hotarele târgurilor și slobozilor domnești de multe ori în legătură cu domeniile mănăstirești, multe în dependență de locurile sfinte sau muntele Athos dar ilustrând cel mai bine tradiția "Bizanțului după Bizanț". Structural, proprietatea căuta o formă nouă de organizare cu o mai puternică inserție a interesului economic.

Dominantă în ținutul Suceava fiind proprietatea domnească, se explică de ce tocmai aici se întâlnesc cele mai mari ctitorii, iar în legătură cu o situație de la începutul statului este și plasarea în ținuturile Suceava și Neamț a primelor necropole voievodale care au fost relee și modele în organizarea domeniilor.

În aceste împrejurări, atenția domnilor asupra înzestrării mănăstirilor a fost o constantă; iar mănăstirile din zona muntoasă a ținutului Suceava și-au alcătuit proprietăți întinse și organizate complet. Amintirea unei ierarhii între mănăstirile Moldovei stăruia la 1757 când mitropolitul Iacov numea Putna "din ceput cap tuturor mănăstirilor pământului Moldovei", egumenul primind atunci drepturi deosebite⁵. De fapt era doar o scurtă perioadă de renaștere a mănăstirilor într-o epocă de criză.

Deosebite de regimul proprietății de ocol sau boierești, domeniile mănăstirești au fost mai stabile și datorită considerentelor spirituale. Cazurile în care sate sau părți din moșia unei mănăstiri sunt luate și dăruite altui proprietar sunt extrem de rare⁶. Cele cunoscute totuși în vremea lui Ștefan Tomșa se datorează unui șir tot mai lung de procese și confiscări datorită cărora multe proprietăți sunt bulversate. Interesele domnului ating situații mai vechi a căror eludare complică sistemul de dării și întăriri.

Fără îndoială că în calitate de prime necropole domnești mănăstirile au captat de la început atenția domnilor Moldovei. Dăruirea satului Coțmanul Mare către Anastasia după a cărei moarte "să fie în stăpânirea Episcopiei de Rădăuți"⁷ este una din primele ilustrări ale mecanismului dreptului de ctitorire⁸.

Identic vor funcționa toate daniile către biserici și mănăstiri unele cu un regim deosebit de imunitate juridică⁹. Scopul înzestrărilor mănăstirilor și bisericilor era legat de intenția înscrierii printre ctitori și prin aceasta împăcarea spirituală după moarte.

Bisericile cu rang ierarhic aveau drept de jurisdicție dincolo de limitele propriilor domenii. Este cazul Episcopiei de la Rădăuți care primea 50 de biserici "cu darea și cu plocioanele și cu toate pricinile și tot venitul bisericesc"¹⁰. Drepturi asemănătoare, care confirmă tradiția despre întâietate, mai cunosc mănăstirile Putna¹¹ și probabil Bistrița¹² sau Neamț.

Proprietatea mănăstirească din ținutul Suceava este în special legată de numeroasele ctitorii domnești. Vechile mănăstiri și schituri, anterioare statului, sau ctitoriile boierești apar menționate frecvent în hotarul unor sate "cu mănăstirea lui", sau sunt dăruite și întărite de domn care trecea astfel în rândul ctitorilor.

În documente sunt expres menționate scutirile și exceptările de la regimul

fiscal de ținut și diferitele obligații economice sau militare. Proprietățile mănăstirești capătă astfel dimensiuni aparte atât ca organizare cât și ca funcționare.

Unul din cele mai vechi documente de danie către o mănăstire este cel din 2 iulie 1398¹³ când mănăstirea Sf. Nicolae din Poiană primește două sate pe pârâul Pobrata cu închegarea unui domeniu¹⁴. Primind privilegiul pentru atribuții judecătorești "să nu-i judece nimeni din panii și dregătorii noștri... să-i socotească înaintea egumenului și dregătorilor, fie pentru omor sau orice fel de faptă", mănăstirea Sf. Nicolae se înscrie între cele cu imunități. Alături de un regim juridic de excepție, mănăstirea de la Pobrata primește părți din deseatina de vin, o prisacă la Bohotin și "cu voia șoltuzilor și pârcălabilor de la Baia" 2 coloade de malț și 4 coloade de grâu¹⁵, iar Ștefan cel Mare îi dă: "obroc veșnic... 10 buți de vin și 2 măji de pește, una de crap și o jumătate de piatră de ceară de la Târgu Frumos"¹⁶. Evoluția regimului mănăstirii cu actul din 7 ianuarie 1608¹⁷ capătă un aspect deosebit. Constantin Moghilă întărește mănăstirii: "șugubina din satele ei ori în care ținut ar fi" iar "starostele aceluia ținut și șugubinariii vor face judecata... să nu fie trași nici părinții, nici frații și nimeni din rude". E o reformare aproape fundamentală în sistemul satelor acestei mănăstiri.

Dacă evoluția proprietății ecleziastice poate fi urmărită începând cu venitul vămii din Siret acordat la 1 mai 1384 bisericii Sfântul Ioan Botezătorul¹⁸, o atenție deosebită este acordată în mod firesc Mitropoliei de la Suceava, dăruită la scurtă vreme după recunoașterea obținută din partea Patriarhiei Ecumenice cu Poiana Vlădicăi, după cum se specifică în document, în amintirea faptului că "s-au dus la această poiană spre a îmtâmpina pe Sfântul Ioan cel Nou"¹⁹.

Deși se afla permanent în atenția domniei, poate tocmai datorită autorității sale, Mitropolia de la Suceava nu va ajunge să dețină un domeniu compact în această parte a țării, decât limitat la părți din ocolul târgului, sau a curții de la Suceava. În schimb, Episcopia de la Rădăuți se va număra printre proprietarii de seamă ai zonei²⁰.

Ctitoriile domnești din ținutul Suceava se remarcă mai ales prin braniștile organizate în zona de munte²¹ și domeniile situate de-a lungul principalelor râuri.

Mănăstirea Moldovița primește, poate cu prilejul unei refaceri, două mori în Baia, jumătate din altă moară de slădniță și patru sălașe de tătari în Baia²². Mai apoi îi este dăruită vama Moldoviței²³, pentru a sublinia importanța comunicației cu regiunea Bistriței și Maramureșului. Construind noua biserică de la Moldovița, Petru Rareș înzestrează apoi mănăstirea cu o braniște²⁴, în hotar cu cea a mănăstirii Putna și ocolul Câmpulungului, în care Moldovița stăpânea și o serie de munți.

Tot prin act domnesc, mănăstirea vornicului Oană, "care este la Homor", este dăruită mai întâi cu un sat la obârșia Solonețului "unde este Tatomir și Pârtea" și cu "seliștea lui Dieniș"²⁵, iar la 26 decembrie 1428 este delimitat hotarul unui domeniu compact - braniște "de la Strâmtură, pe Homor în sus până la obârșie și pe amândouă părțile"²⁶. Hotare mult lărgite "dreptele și vechile hotare ale sfintei mănăstiri în munți" sunt pomenite într-un document de la Ieremia Movilă²⁷.

Mănăstirea Putna este dăruită încă de la întemeiere cu satul Jicovul de Sus, "cu toate poienile și fânețele, cu muncelile și izvoarele, cu toate veniturile și hotarele care au ascultat mai demult de acest sat"²⁸. Putna mai capătă după stăpânirea unui șir de sate de pe valea Sucevei autoritate juridică și spirituală asupra a 16 biserici din ținuturile Sucevei și Cernăuților și braniștea întinsă până la obârșia Sadăului, Seleatinului și Sucevei²⁹. Limitele maxime ale braniștei sunt atestate de două documente de la Vasile Lupu³⁰.

Mănăstirea Voroneț primea la 17 august 1488 Stulpicianii "la Toplița Rece, pe Suha Mare și Suha Mare de la gură până chiar la obârșie, și cu toate poienile și muncelile câte sunt pe lângă ea și toate izvoarele, anume Răroaia și Ostra și Negrileasa și cu toate izvoarele câte cad în ele și cu poienile și cu fânețele"³¹, hotar în care se va organiza braniștea.

Mănăstirea Sucevița este înzestrată la 6 august 1583 de Petru Șchiopu cu satul Sucevița, "cu poiane de fâneată și cu munți și cu slatine care sunt în acești munți și cu izvoare de pești"³². Același domn adaugă la hotarul braniștei și muntele Giumalău³³. Domeniul compact al Suceviței s-a limitat însă în special la cel trasat în 1583 și cu o parte din ocolul Bădeuților.

Și mănăstirea Solca stăpânea în secolul al XVIII-lea o serie de munți în ocolul Câmpulungului³⁴ pentru care a intrat în conflict cu mănăstirea Voroneț.

Alături de întinsele zone muntoase mănăstirile au cuprins în stăpânire și sate³⁵. Se remarcă îndeosebi mănăstirea Putna care deținea satele de pe valea râului Suceava de la Jicovul de Sus până la Siret; Sucevița și Solca care stăpâneau cea mai mare parte din fostul ocol al Bădeuților și Voronețul care stăpâneau de la Stulpicani la Capul Codrului, Drăgoiești și Lucăcești.

În cadrul unor transformări mai ample se constată că satele mănăstirești pierd din subordonarea față de proprietari, iar în secolul al XVIII-lea este des menționată intervenția dregătorilor de ținut³⁶.

Alături de mănăstirile domnești, între primele care ajung la un nivel superior, se află și numeroase ctitorii boierești sau ale unor călugări³⁷. Astfel mănăstirea de la Horodnic pe lângă satele din apropiere capătă și unele scutiri³⁸: "să nu dea nici dărie, nici ilîș, nici podvodă, nici deseatină, nici osluh, nici posadă, nici la moară să nu lucreze, nici la cetate, nici vin să nu care, nici la oaste niciodată să nu meargă, nici jold", iar dregătorii să nu intre în sat "nici un boier, nici vornic, nici osluhari, nici joldunari, nici posadnic, nici globnic, nici ilîșar".

Mănăstirile primesc în unele cazuri, mai ales în apropierea hotarelor târgurilor și a celor domnești, autoritate economică și juridică pentru înființarea de slobozii. Nu numai apropierea de reședința domnească a determinat imunitățile dobândite de mănăstirea lui Iațco pentru întemeierea unui sat în hotarul mănăstiresc³⁹.

A precumpănit desigur și un interes spiritual pentru favorizarea așezării oamenilor din țară și străini care "să fie slobozi, să-și are și să-și cosească fân din țarina târgului Suceava ca și oamenii târgoveți". Meșterii erau scutiți de dare,

posadă și iliș "nici la morile noastre să nu lucreze, nici să nu dea deseatină din albine, nici din vii și nici altceva să nu dea niciodată în veci". Autoritatea juridică era cenzurată numai de intervenția personală a domnului și numai pentru anumite cazuri.

Constituirea deplină și sistemul clasic de organizare a domeniilor mănăstirești a fost cunoscut de Moldovița, Putna, Voroneț și Sucevița. Proprietatea mănăstirească a fost completată adesea de folosința unor instalații hidraulice, încasarea unor venituri speciale și scutiri. Acordate în diferite etape, moșiile mănăstirești apar printre singurele de mare întindere compacte. Mai mult zonele de munte au fost cuprinse în cea mai mare parte de braniști⁴⁰. Analiza hotarelor mănăstirești permite evidențierea caracterului acestora, care iau locul proprietății domnești pe măsură ce ocoalele sunt desființate⁴¹. Braniștile, prin interdicțiile puse străinilor, erau organizate ca niște domenii închise. Toate izvoarele ne indică slaba densitate în zonele de munte, mai mult părți din acestea nu erau stăpânite de mănăstiri. Conflictele pentru hotare se datorează cuprinderii în urma sporului demografic a unor locuri mănăstirești⁴² sau altele tendințelor mănăstirilor de a-și spori hotarele prin falsuri.

Incidente ca cel semnalat la 1766 când ispravnicul de Suceava primea poruncă să pedepsească pe Vasile Savul din Vicovul de Jos pentru necuviință față de egumenul Putnei⁴³ au fost numeroase și este cazul să amintim și lungul proces al sătenilor din Rădășeni cu mănăstirea Slatina⁴⁴. Trebuie să remarcăm că acestea se produc pe un fond general de criză, iar multe se rezolvă prin așa numitele așezăminte. Emigrările de peste munți au constituit motivul formării de nuclee pentru viitoarele așezări în hotarul braniștei. Reorganizarea ținutului Suceava după răpirea Bucovinei nu a mai cuprins mare parte din aceste hotare, iar desființarea unor mănăstiri de aici după 1785 a făcut ca sistemul economic realizat până atunci să se dizolve.

Relevantă pentru funcționarea unei proprietăți mănăstirești este evoluția satului Vâlcești pe Siret, din ținutul Suceava, cumpărat de Petru Șchiopu și întărit mănăstirii Galata⁴⁵. Satul primește scutiri de dări și apărare de abuzurile slujbașilor⁴⁶. Situația e benefică pentru sat și îl vedem în catastiful mănăstirii Galata⁴⁷ organizat ca un complex agricol. Actele care urmează precizează "numai să aibă a da darea împărătească... și ei singuri să aibă a o strânge"⁴⁸. Pentru a opri abuzurile, la 15 ianuarie 1614 se cere slujbașilor "să nu tragă pentru alte sate... să nu-i globiți pentru ucideri și furturi și nici să aveți a-i trăda fiindcă domnia mea i-am iertat să fie pentru îmbrăcăminte rugătorilor noștri"⁴⁹. Duca Vodă scria egumenului și vătămănuului de Vâlcești pentru scutirea oamenilor străini de: "dajde, zloți, lei, taleri, galbeni, iliș, ialoviți, cal, conac, podvoadă, cai de olac"⁵⁰.

Ocupându-se mai aproape de moșiile mănăstirești domnii le acordau imunitate față de dregătorii de ținut. Precizările și completările care au urmat dovedesc existența abuzurilor⁵¹ și complicarea sistemului fiscal generalizat și la zone apropiate satelor mănăstirești⁵².

Domeniile mănăstirilor au reprezentat și o formă de manifestare a spiritului autocrat în ideologia politicii domnești. Faptul că cele din ținutul Suceava și-au păstrat o relativă libertate față de domnie sau altă subordonare externă, poate fi asimilat păstrării legăturilor spirituale cu tradiția începuturilor statului. În esență, proprietatea mănăstirească s-a integrat nevoilor economice ale schimbului, depășind un sistem închis, strict autarhic. Fenomenul poate fi dovedit prin analiza imunităților acordate de domni dar și prin poziția în care s-au înscris ctitoriile domnești, mai dense în ținutul Suceava și situate într-o zonă de interferențe economice și culturale.

NOTE

1. Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, București, Editura Academiei, 1973, p. 263.
2. *Ibidem*, p. 359.
3. Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, București, 1958, p. 75.
4. Theodor Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p. 329-336.
5. T. Balan, *Documente bucovinene*, vol. V, pp. 164-165, nr. 85.
6. Se poate semnala conflictul între mănăstirile Sucevița și Solca, pentru Hrâncești, pe apa Solcâi, vezi *D.I.R.*, veacul XVII, vol. V, pp.317-318, nr. 420; Solca e dăruită la 20 martie 1598 mănăstirii Sucevița, vezi T. Balan, *op. cit.*, vol. I, pp. 120-126, nr. 50, iar în 1623 "din pustie" e dăruită mănăstirii Solca, vezi *D.I.R.*, A, veacul XVII, vol. V, pp. 204-206, nr. 277.
7. *D.R.H.*, A, vol. I, p. 49-50, nr. 35.
8. Dreptul de ctitorie era axat pe ideia de "danie închinată", vezi *Istoria dreptului românesc*, București, 1980, vol. I, p. 554.
9. Se acordă dreptul de judecată pentru omor Episcopiei de la Rădăuți. Vezi *D.R.H.*, A, vol. II, pp. 363-365, nr. 239.
10. Cu acest prilej este întocmită o primă listă de biserici din ținutul Suceava într-un document autentic. Vezi *D.R.H.*, A, vol. III, pp. 135-139, nr. 73.
11. *Ibidem*, pp. 503-506, nr. 283.
12. *D.R.H.*, A, vol. I, pp. 424-425, nr. VI.
13. *Ibidem*, pp. 7-8, nr. 6.
14. Episcopul Melchisedec, *Notițe istorice și arheologice adunate de la 48 de mănăstiri și biserici antice din Moldova și Bucovina*, București, Academia Română, 1885, p. 151.
15. *D.R.H.*, A, vol. II, pp. 33-35, nr. 26.
16. *Ibidem*, pp. 196-198, nr. 168.
17. T. Balan, *op. cit.*, vol. I, p. 141; *D.I.R.*, A, veacul XVII, vol. V, p. 99, nr. 137.
18. *D.R.H.*, A, vol. I, pp. 1-2, nr. 1.
19. *Ibidem*, p. 22, nr. 15.
20. Dimitrie Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, p. 140 și urm.; vezi și *D.R.H.*, A, vol. I, pp. 49-50, nr. 35.
21. Pavel Blaj, Ioan Iosep, *Contribuții la cunoașterea braniștilor din Bucovina*, în *Suceava*, XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, p. 90-104; C. Cihodaru, *Braniștile și problema apariției rezervei senioriale în Moldova*, în A.Ș.U.I., (serie nouă) secțiunea III (științe sociale) tomul III, fasc. 1-2, pp. 27-51.
22. *D.R.H.*, A, vol. I, p. 23, nr. 16.
23. *Ibidem*, pp. 38-39, nr. 27.
24. *D.I.R.*, A, veacul XVI, vol. I, p. 366.

25. *D.R.H.*, A, vol. I, pp. 57-59, nr. 40.
26. *Ibidem*, pp. 119-120, nr. 81.
27. *D.I.R.*, A, vol. VI, XVI, p. 277-278, nr. 344.
28. *D.R.H.*, A, vol. II, pp. 202-204, nr. 141.
29. *Ibidem*, vol. III, pp. 140-143, nr. 74.
30. ASS, *Colecția Documente*, I/56; Teodor Balan, *op. cit.*, vol. II, pp. 126-127, nr. 60.
31. *D.R.H.*, A, vol. VI, pp. 73-76, nr. 40.
32. *D.I.R.*, A, veacul XVI, vol. III, pp. 225-227, nr. 273.
33. *Ibidem*, p. 251-252, nr. 305.
34. ASS, *Colecția Documente*, V/32; Idem, *Mănăstirea Putna*, II/19 (Condica Mănăstirii Solca); Teodor Bălan, *op. cit.*, vol. V, p. 113-114, nr. 162.
35. Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905; Idem, *Mănăstirea Sucevița*, București, 1923; I. Nistor, *Istoria Fondului bisericesc din Bucovina*, Cernăuți, 1921, pp. 3-19.
36. Theodor Codrescu, *op. cit.*, vol. X, pp. 180-201.
37. N. Grigoraș, *Primele Mănăstiri și biserici moldovenești. Ctitorii și proprietăți boierești*, în "Studii și cercetări istorice", Iași, XX, 1946, pp. 114-131; N. Grigoraș, I. Caproșu, *Biserici și mănăstiri vechi din Moldova până la mijlocul veacului al XV-lea*, Ediția a II-a, București, Editura Meridiane, 1971, pp. 63-69.
38. *D.R.H.*, A, vol. I, pp. 352-353, nr. 249.
39. *D.R.H.*, A, vol. II, pp. 38-39, nr. 28.
40. a) Pentru Moldovița: munții Suhard, *D.R.H.*, A, vol. I, p. 420, nr. 4; Braniștea în acte false; *D.R.H.*, A, vol. I, pp. 420-423, nr. 4, 5. Vama Moldoviței în *Ibidem*, pp. 38-39, nr. 27 și pp. 385-387, nr. 272, *D.R.H.*, A, vol. II, pp. 3-4, nr. 3 - Hotarul mănăstirii; Izvorul din muntele Suhard la T. Balan, *op. cit.*, vol. II, pp. 88-89, nr. 75.
- b) Pentru Homor: Hotarul: *D.R.H.*, A, vol. III, pp. 532-533, *D.I.R.*, A, veacul XVI, vol. I, pp. 165-166, nr. 149.
- c) Pentru Putna: Braniștea: *D.R.H.*, A, vol. III, p. 142, nr. 74, *Ibidem*, pp. 503-506, nr. 283; T. Balan, *op. cit.*, vol. II, pp. 126-127.
- d) Pentru Voroneț: Satul Stilbicanii "cu toate poienile și muncelile", *D.R.H.*, A, vol. III, pp. 73-75, nr. 40; Braniștea la T. Balan, *op. cit.*, vol. II, pp. 95-97, nr. 41.
- e) Pentru Sucevița, Hotarul: T. Balan, *op. cit.*, vol. I, pp. 85-90, nr. 32; *D.I.R.*, A, veacul XVI, vol. III, pp. 225-228.
41. Vezi Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905, p. 164 și urm. (Catastihul lui Vartolomei Măzărean); Idem, *Mănăstirea Sucevița*, București, 1923, p. 107 și urm.; Idem, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912, pp. 180-201; Al. Bocănețu, *Mănăstirea Moldovița*, Cernăuți, 1933, p. 57.
42. T. Balan, *op. cit.*, vol. II, p. 74.
43. ASS, *Mănăstirea Putna*, II/3; Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, p. 99, nr. 138.
44. *D.R.H.*, A, vol. II, vezi indicii.
45. *D.I.R.*, A, veacul XVI, vol. III, p. 361.
46. *Ibidem*, p. 232.
47. *Ibidem*, p. 408-409.
48. *D.I.R.*, A, veacul XVII, vol. IV, p. 3 și pp. 127-128, nr. 161, pp. 223-225, nr. 274; p. 276, nr. 342 și *D.I.R.*, A, veacul XVII, vol. II, pp. 131-132, nr. 161.
49. *D.I.R.*, A, veacul XVII, vol. III, pp. 155-156, nr. 244.
50. Theodor Codrescu, *op. cit.*, vol. VII, p. 227.
51. *D.R.H.*, A, vol. XIX, p. 179, nr. 148; *D.I.R.*, A, veacul XVI, vol. III, p. 311.
52. *D.I.R.*, A, veacul XVI, vol. IV, pp. 154-155, nr. 207.

LES PROPRIÉTÉ DES MONASTÈRES DU DISTRICT DE SUCEAVA

RÉSUMÉ

Situé dans le noyan originaire du Pays de la Moldavie, le district de Suceava s'est distingué au Moyen Age par un caractère particulier de la propriété foncière. Celle-ci étant constituée des vastes propriétés princières privées - à quoi s'ajoutait une grande concentration de fondations (de monastères), - a été une réserve pour les domaines appartenant aux monastères bâties au moyen de nombreuses donations et comprenant tout un complexe d'exploitations et de revenus spéciaux.